

УДК 336.66

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

М. Заплатинський¹, В. Вудвуд²

¹Українська державна академія друкарства

²Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Досліджено, що в ринковому середовищі для успішного функціонування підприємству необхідна дієва ефективна комплексна система управління його діяльністю, невід'ємною складовою якої є політика управління необоротними активами. Розглянуто основні складові цього процесу, який передбачає визначення оптимальної їх величини, розроблення варіантів фінансування та забезпечення ефективності їхнього використання.

Ключові слова: активи, необоротні активи, основні засоби, нематеріальні активи, капіталовкладення, організація управління, фінансування.

Критично оцінюючи загальну тенденцію позитивних зрушень за останні роки, можна зазначити, що реальний сектор поки що не є вирішальним чинником зростання національної економіки. За ринкових умов господарювання питання управління фінансуванням необоротних активів підприємств стають все більш актуальними. Нині господарська практика потребує прийняття як зважених, так і нетрадиційних рішень, які базуються на глибокому синтезі досягнень сучасної фінансової теорії та світовому досвіді фінансового управління. Ефективно управляючи фінансуванням необоротних активів можна достатньо швидко досягти позитивних результатів у фінансовому оздоровленні підприємства. Управління необоротними активами насамперед має передбачати визначення оптимальної величини, розроблення варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Функціонування підприємства, як провідної ланки мікроекономіки, залежить від багатьох чинників, як зовнішніх, так і внутрішніх. Головним серед останніх можна назвати необоротні активи підприємства - важлива компонента успіху будь-якого бізнесу, який орієнтований на довготривале економічне зростання. Саме ефективне управління необоротними активами забезпечує інтеграцію всіх економічних процесів на вітчизняних підприємствах, підсилює їхню адаптивність і конкурентоспроможність. У цьому контексті розробка ефективної політики фінансування необоротних активів підприємства є невід'ємною складовою загальної системи управління. В цілому можна зазначити, що підвищення ефективності використання, своєчасності оновлення та придбання необоротних активів ніколи не втратить своєї актуальності для будь-якого підприємства, а від вирішення цієї проблеми залежить фінансовий стан кожного суб'єкта господарювання, конкурентоспроможність його продукції на ринку та ін.

Проблеми управління необоротними активами досліджувалися І.Т. Балабановим, О.В. Березіним, Н.О. Власовою, А.П. Гринько, В.В. Ковальовим, Л.О. Костирко,

© М. Заплатинський, В. Вудвуд, 2012

М.М. Крейніною, О.Б. Крутиком, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, Н.Г. Міценко, В.І. Міценком, В.І. Оспіщевим, Т.С. Пічугіною, О.С. Стояною, В.М. Тимофєєвим, Н.М. Ушаковою та іншими. Незважаючи на значний обсяг напрацювань в цій сфері й досі недостатньо висвітленими залишаються принципово важливі питання, пов'язані з формуванням ефективної політики управління необоротними активами, зокрема дотепер залишаються недостатньо розробленими критерії та система показників оцінки ефективності політики фінансування необоротних активів підприємств, а також питання, пов'язані з визначенням оптимальної структури джерел фінансування.

У ринкових умовах господарювання кожний господарюючий суб'єкт для здійснення своєї діяльності повинен розпоряджатися активами, які являють собою економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей (оборотних та необоротних активів), що використовуються у господарській діяльності з метою отримання максимального прибутку. Узагальнюючи існуючі підходи в науковій літературі до визначення сутності необоротних активів, зазначимо, що вони є певними майновими як матеріальними, так і нематеріальними цінностями. Необоротні активи характеризуються такими якостями:

є матеріальною частиною майна підприємства;

використовуються як засоби праці під час виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг чи для управління організацією та не призначені для продажу;

їх використання покликане приносити дохід;

використовуються упродовж періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців, незалежно від вартості [1, с.59].

Різноманітність видів та елементів необоротних активів визначає необхідність їхньої попередньої класифікації для забезпечення цілеспрямованого управління ними, у тому числі з метою їхнього фінансування. Необоротні активи підприємства визначають як сукупність майнових цінностей підприємства, що багаторазово беруть участь у господарській діяльності та частинами переносять на витрати виробництва свою використану вартість. Необоротні активи – це сукупність майна та майнових прав, що виникають з приводу використання, користування та розпорядження ними, мають об'єктивну грошову вартість і належать підприємству на правах контролю за доступом до майбутніх економічних вигод, які очікують отримати від його використання.

Суттєвими ознаками необоротних активів є:

термін їх корисного використання – більше одного року;

поступове зменшення їх вартості у зв'язку з фізичним або моральним зносом основних засобів та нематеріальних активів;

відшкодування їхньої вартості шляхом амортизації.

Різноманітність видів та елементів необоротних активів підприємств визначає існування багатогранності їхньої класифікації, що необхідна для забезпечення цілеспрямованого управління ними, у тому числі з метою їхнього фінансування. Зазначимо, що у ПСБО №2 «Баланс» виділяються такі групи необоротних активів: нематеріальні активи; незавершене будівництво; основні засоби; довгострокові фінансові інвестиції; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи; інші необоротні активи. Розглядаючи визначені групи більш детально необхідно зазначити, що нематеріальні активи – це, в першу чергу, думки і досвід, підходи і ідеї відносно того, як повинно бути організовано виробництво, яким повинен бути продукт, щоб задовольняти потреби людства. Ці активи

проявляються у навичках та уміннях людей і закріплюються у вигляді організаційної культури, брендів, патентів, ліцензій, організаційних структур, методів взаємодії підприємств.

Відповідно до П(С)БО 8 нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований і утримується підприємством з метою використання на протязі періоду більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях або для надання в оренду іншим особам. Таким чином, зміст поняття «нематеріальні активи» варто визначати як довготермінові права або переваги, відображені в балансі суб'єкта господарювання як витрати на їх придбання і доведення до стану, придатного для використання за своїм призначенням з метою отримання прибутку.

Ще однією із найважливіших складових оборотних активів підприємства є основні засоби, що відіграють визначальну роль в забезпеченні діяльності підприємства, виступають складовою частиною майна кожного суб'єкта господарювання незалежного від сфери діяльності та галузевої належності. Для забезпечення своєї діяльності кожне підприємство повинно мати в наявності не сукупність основних засобів, а таку їх кількість і в такому складі, як цього вимагає організація виробництва. Основні засоби підприємства періодично повинні оновлюватися, поповнюватися і в залежності від рівня зношеності та виробничої потреби вибувати з експлуатації.

Наступною складовою оборотних активів є довготермінові фінансові інвестиції – фінансові інвестиції на період понад один рік, а також усі інвестиції, що не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. Довготерміновими інвестиціями можуть бути також і вкладення, які спочатку планувалося здійснювати на термін менше одного року у разі, якщо, виходячи із ситуації на ринку, підприємство визнає за неможливе їх реалізацію упродовж короткого періоду. Ідеться про низьколіквідні або неліквідні активи [5, с.82].

Процес стратегічного управління основними засобами підприємства доцільно розглядати як сукупність 3 етапів:

1. аналіз основних засобів підприємства.
2. стратегічне планування.
3. реалізація стратегії управління основними засобами.

На сьогоднішній день на ринку систем управління активами має місце ціла низка рішень провідних виробників IFS, Oracle, ERPAC, MAXIMO, Avantis і ін. Проте найефективнішу інформаційну підтримку процесів управління основними засобами забезпечують комплексні інтегровані рішення, що об'єднують системи проектування, фінансового планування, інформаційно-аналітичні, облікові, технологічні в єдину систему за допомогою сучасних інтеграційних рішень.

Вдосконалення політики управління оборотними активами на підприємстві тісно пов'язане з покращенням політики фінансування та інвестування коштів в оборотні активи. В економічній літературі ототожнюють поняття «фінансування» та «інвестування». Утім, доречно зазначити існування тісного взаємозв'язку процесів фінансування та інвестування, оскільки використанню коштів передують їх наявність. Інвестиції впливають на необхідність, можливість та умови фінансування; їх дохідність є істотним джерелом фінансування та тим самим фактором фінансової рівноваги.

Взаємозв'язок між інвестуванням та фінансуванням проявляється і в тому, що один й той же процес може бути як інвестиціями, так і фінансуванням. Інвестиції являють собою потік платежів, який починається з виплат та в подальшому передбачає надходження. Фінансування – потік платежів, який починається з надходжень, за якими йдуть виплати (повернення капіталу). З точки зору банку, кредит – це інвестиції; з точки зору суб'єкта господарювання, кредит – це фінансування. Якщо виходити з того, що фінансування являє собою процес залучення коштів, а інвестиції є процесом використання цих залучених коштів, то можна стверджувати, що між цими поняттями та їхнім проявом існує тісне переплетіння. Ознаки процесів фінансування та інвестування наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняння процесів фінансування та інвестування

Ознаки порівняння	Фінансування	Інвестування
Сутність	Залучення коштів	Використання коштів
Завдання	Визначення обсягу капіталу, формування необхідного обсягу капіталу	Забезпечення вкладення сформованих коштів у визначені об'єкти
Рух потоку платежів	Починається з надходження, за яким йдуть виплати	Починається з виплат та в подальшому передбачає надходження
Послідовність здійснення	Передує інвестуванню	Йде за фінансуванням, створює умови для нового процесу фінансування

Отже, фінансування та інвестиції взаємопов'язані і впливають одне на одного. На ефективно працюючому підприємстві вони утворюють постійний безперервний кругообіг потоків платежів. Кожному процесу виробництва повинно передувати фінансування, через те, що процес виробництва починається з придбання фінансових ресурсів (капіталу). Коли, принаймні, накопичено планований капітал, повинен розпочатися процес інвестування за допомоги інвестиційних коштів та може починатись процес виробництва. До завдань фінансування належить і визначення потреби у капіталі, а також придбання та надання фінансових коштів. Розмір потреби у капіталі залежить від розміру запланованих інвестицій.

Крім того, варто враховувати однакові аспекти процесів інвестування та фінансування, які мають бути погоджені з метою забезпечення ліквідності та підтримки фінансово-економічної стійкості, зокрема: обсяг позикового капіталу, упорядкування процесів інвестування та фінансування у часі, фінансові надлишки/витрати процесів інвестування та фінансування [3, с.34].

Таким чином, фінансування та інвестування – це процеси нарощення капіталу, які зумовлюють послідовне виділення коштів та капіталізацію через перетворення на активи. За сучасних умов господарювання для більшості підприємств і компаній основною проблемою в управлінні необоротними активами є постійна необхідність оновлення об'єктів основних виробничих засобів, що виробили свій ресурс, високі витрати на підтримку працездатності основних засобів. При цьому ринкові умови стають все більш жорсткими, вимоги споживачів ростуть, і компаніям доводиться надавати увагу, перш за все, асортименту і якості своєї продукції або послуг і одночасно - оптимізації інвестицій в основні засоби і зниженню виробничих витрат.

В умовах ринкової економіки важливою складовою успіху стає ефективне управління основними засобами: зниження часу простоїв об'єктів основних засобів і витрат на їх обслуговування та ремонт; скорочення загальних витрат на експлуатацію, у тому числі своєчасне виведення нерентабельних активів; запобігання аварій і т.д. Для великих компаній з розвинутою інфраструктурою велике значення має вживання підходу пріоритетної заміни активів, тобто напрям інвестицій до тих об'єктів основних засобів, які по міркуваннях безпеки, надійності роботи і рентабельності першими потребують заміни. Цілком очевидно, що ефективність управління основними засобами знаходить віддзеркалення в:

збільшенні витрат на реалізацію продукції;
підвищенні продуктивності праці;
зниженні витрат підприємства.

Результативність управління основними засобами, при рівних інших умовах, визначається структурою і якістю вкладень, організацією і інтенсивністю використання основних засобів. Останнє, у свою чергу, залежить від рівня підготовки кадрів і економічних умов господарювання.

Політика управління оборотними активами підприємства це система дій, заснованих на чітко сформульованих принципах, на базі яких визначаються напрями та обсяги фінансування оборотних активів, формуються необхідні грошові кошти з доступних джерел фінансування за допомогою різних методів та форм фінансування з урахуванням забезпечення оптимальної структури сформованих ресурсів з метою створення умов ефективного здійснення торговельно-технологічних процесів як у довгостроковому, так і в короткостроковому періодах діяльності. Політика управління оборотними активами підприємств є складною багатоаспектною категорією, яка, з одного боку, пов'язана із управлінням активами, бо бере участь у формуванні майна підприємства, а з іншого – пов'язана з управлінням капіталу, тому що торкається питань залучення різних видів капіталу.

Сформовані на початку господарської діяльності підприємства оборотні активи потребують постійного управління ними. Метою управління оборотними активами є визначення форм і методів фінансового управління ними на підприємстві в процесі здійснення різних фінансових операцій та їх оптимальної величини. Рациональне, економічно доцільне використання оборотних активів та вчасне фінансове забезпечення їх відтворення являється першочерговим завданням підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової структури.

З метою підвищення ефективності політики управління оборотними активами суб'єктам господарювання доцільно збільшувати ефективність використання оборотних активів, що дасть змогу скоротити потребу в них, а відтак і в обсязі необхідного їх фінансування, а також забезпечити сталість темпів економічного розвитку підприємства за рахунок більш раціонального використання власних фінансових ресурсів. Крім того, підприємствам необхідно переглянути свою політику щодо управління основними засобами та покращення їх стану, для цього в цілому необхідно забезпечити:

скорочення простоїв машин і обладнання шляхом передавання їх в оренду;
підвищити приріст основних засобів за рахунок збільшення їх введення і зменшення вибуття;
випереджально збільшувати продуктивність праці порівняно із ростом її фондоозброєності;

застосовувати інтенсивну форму оновлення основних засобів підприємства;
підвищувати фондівдачу основних засобів;
використовувати у виробництві продукції новітні технології та досягнення науково -
технічного прогресу;
застосовувати більш гнучку амортизаційну політику, тощо.

Сьогодні в умовах ринкової трансформації вітчизняної економіки та активізації її інтеграції у світове господарство щораз більше ускладнюється процес управління необоротними активами підприємств під впливом динамічних змін навколишнього середовища, що потребує вдосконалення стратегії розвитку суб'єктів господарювання та її ефективної реалізації.

1. Азаренко І.Н. Вдосконалення політики управління необоротними активами підприємств / І.Н. Азаренко // Економіка України. – 2011. - № 13. – С.65-69.
2. Буряченко Н.З. Бюджетування стану необоротних активів підприємства / Н.З. Буряченко // Фінанси України. – 2012. - № 6. – С.34-41.
3. Попович К.В. Стан основних засобів вітчизняних підприємств / К.В. Попович // Фінанси України. – 2010. - № 2. – С.34-40.
4. Полозенко Д. Фінансова стратегія підприємства в сучасних ринкових умовах / Д. Полозенко, С. Варгіч // Економіка України. – 2010. – №4. - С. 34-38.
5. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посібник]. - К.: КНЕУ, 2003. - 554 с.

IMPROVING POLICY OF NON-CURRENT ASSETS MANAGEMENT ON ENTERPRISE

M. Zaplatynskyy¹, V. Vudvud²

¹Ukrainian State Academy of Publishing

²Trade and Economics Institute KNTEU of Chernivtsi

In the article is investigated that for the successful functioning in the market environment, an enterprise requires an effective integrated management system of its activities, an indispensable part of which is non-current assets management policy. The main components of this process, which involve determining their optimal values, developing funding options and the efficiency of their usage are surveyed.

Keywords: assets, non-current assets, capital assets, intangible assets, investments, management organization, financing.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПОЛИТИКИ УПРАВЛЕНИЯ НЕОБОРОТНЫМИ АКТИВАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

М. Заплатинский¹, В. Вудвуд²

¹*Украинская государственная академия печатного дела*

²*Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ*

Исследовано, что в рыночной среде для успешного функционирования предприятия необходима действенная эффективная комплексная система управления его деятельностью, неотъемлемой составляющей которой является политика управления оборотными активами. Рассмотрено основные составляющие этого процесса, который предусматривает определение оптимальной их величины, разработку вариантов финансирования и обеспечения эффективности использования.

Ключевые слова: активы, оборотные активы, основные средства, нематериальные активы, капиталовложения, организация управления, финансирование.